

Lezing ledencongres

Samen bouwen aan de samenleving

Breda, 6 april 2024

Pieter Omtzigt

Pieter Omtzigt gaf deze lezing, die in het teken stond van het samen bouwen aan de samenleving én de Europese verkiezingen, tijdens het ledencongres van NSC op 6 april 2024 in Breda.

Inhoudsopgave

<u>Kies je eigen idealen</u>	5
<u>Jong Sociaal Contract: een lichtend voorbeeld</u>	6
<u>De samenleving waar we samen aan bouwen</u>	7
<u>Het falen van de overheid</u>	9
<u>De kern van de rechtsstaat</u>	11
<u>Volkshuisvesting is een wettelijke taak</u>	13
<u>Harde afspraken over de rechtsstaat</u>	15
<u>Voor de rechtsstaat moet je elke dag strijden</u>	16
<u>Geen waterig compromis</u>	17
<u>Beter bestuur en bestaanszekerheid zijn onontkoombaar</u>	18
<u>Europese verkiezingen gaan ergens over</u>	18
<u>Bestaanszekerheid en goed bestuur in Europa</u>	21
<u>In een vaste koers de toekomst tegemoet</u>	24
<u>Samenvatting</u>	26

Samen bouwen aan de samenleving

Beste mensen,

Wat fijn om hier met zoveel mensen bij elkaar te zijn. U had een iets zonniger plek kunnen uitkiezen vandaag. En toch vond u het belangrijk om elkaar hier te ontmoeten, te leren kennen, ideeën uit te wisselen, inzichten en expertise uit te wisselen, op zoek te gaan naar de kern van onze eigen nieuwe identiteit. En dat zoeken is de kern van onze identiteit. Zoals de Oostenrijkse filosoof Martin Buber het kernachtig samenvatte: *All real living is meeting*. Al het echte leven is ontmoeten. In die woorden ligt het wereldbeeld besloten dat we uitdragen. Hij was een van de exponenten van het personalisme. De mens als persoon staat centraal en de mens in verbondenheid met zichzelf, met anderen en de omliggende wereld. Niet de protocollen, niet de procedures, maar de persoonlijke betrokkenheid bepaalt de omgang met elkaar. En dat is waar wij als NSC ons beleid op baseren. Het lijkt heel logisch voor ons, het lijkt een totale open deur. Maar het is het tegenovergestelde van wat er nu gebeurt. De mens is klant. De burger is een burgerservicenummer, een cijfer en een model in een algoritme - met desastreuze gevolgen.

Om Albert Einstein aan te halen: je kunt een probleem niet oplossen door dezelfde logica te gebruiken als waarmee je dit probleem gecreëerd hebt. Dat is waarom wij in de samenleving en in onze partij uitgaan van mensen. En wij zullen onze leden bij elke stap betrekken. Zoveel kennis als wij vandaag in de samenleving hebben

opgehaald, en zoals u samen gesproken heeft over uiteenlopende thema's als klimaat, bestaanszekerheid en wonen, zo willen wij stap voor stap de problemen van Nederland oplossen. Want we hebben een nieuwe balans nodig. De kracht van de burgers en van het maatschappelijk middenveld moet hersteld worden. Daar gaan we na dit congres ook mee verder, langs twee lijnen. Eerst via de themagroepen die u gezien heeft, en dan via de regionale bewegingen. Want voor ons telt elke regio. En u kent natuurlijk mijn ambitie dat we stiekem toch eigenlijk dat kiesstelsel gaan hervormen, zodat we straks ook regionale Kamerleden krijgen, geworteld in die gemeenschappen, niet langer enkel geworteld in de grachtengordel van Amsterdam.

Kies je eigen idealen

Willen jullie burgerinitiatieven aanjagen? Teun en Floor hebben mooie voorbeelden laten zien die we willen faciliteren, waar we ook in willen participeren. We doen mee, we staan niet langs de zijkant toe te kijken. Dat kan door bij een voedselbank te werken, maar het kan ook zijn dat je meedenkt over hoe je een nieuwe woningcorporatie opzet. Wij zijn NSC. We groeien snel. Waar komen we vandaan? Wist u het nog in november? Ik had één zetel en die was niet eens van mezelf, vonden ze. We waren nog geen ledenpartij. We hebben nu twintig zetels en er wordt naar ons gekeken van links en van rechts. Ook vandaag nog zijn er politici die liever naar ons kijken dan naar zichzelf kijken. Ik zou zeggen: kies je eigen idealen en wees er trots op. Want dat zijn wij ook. En wat wij na een half jaar al kunnen doen, vanuit het centrum van de macht onze idealen verwezenlijken, daar zijn de anderen gewoon jaloers op. Ik zie veel gezichten in deze zaal met een mooie nieuwe partij. Ik ben trots op de vele loten van de stam die we hier zien. In het bijzonder Dirk Gotink, onze lijsttrekker, u heeft gezien met hoeveel passie hij zijn Europese ervaring gaat

inzetten om bestaanszekerheid in Europa tot kernthema te maken. Dat had u waarschijnlijk niet verwacht. Maar misschien heeft u nummer twee gezien: Femke. Ze is bang om te vertellen dat ze fan is van NAC, omdat haar zoon voor Ajax is. Geen idee wie er nog bang voor Ajacieden zijn dit jaar. Maar ze was vergeten te vertellen dat ze gevangenisdirecteur was van de grootste gevangenis van Nederland in Alphen aan den Rijn en alles weet van justitie en justitiesamenwerking, kern van de Europese samenwerking. U heeft Reinout gezien die tien jaar in China gezien heeft wat het betekent als een opkomende geopolitieke macht zich niet aan de regels van het spel houdt en probeert technologie hier weg te halen. Daarvoor moeten wij waken en we willen geen controlestaat worden zoals China. Deze drie mensen en het hele team van zestien mensen dat we op de lijst gezet hebben, kan en gaat een impact maken voor ons in Europa. En niet alleen voor ons, maar voor heel Europa. We gaan er een fantastische campagne van maken met Tjebbe van Oostenbruggen, onze campagneleider.

Jong Sociaal Contract: een lichtend voorbeeld

En dan het Jong Sociaal Contract, Eva. Ik heb de andere bestuursleden vandaag niet gezien, die snapt het mooie weer beter. Maar toch, Jong Sociaal Contract wist samen met Jong BBB, met de jongeren van GroenLinks, DWARS, en de jongeren van de PvdA, de Jonge Socialisten, die zijn nog een beetje van elkaar gescheiden, en met die van het CDA wél binnen een paar dagen een statement te maken wat er moet gebeuren in Nederland. Ze zijn daarmee een lichtend voorbeeld voor veel politici in Den Haag, die vooral weten te vertellen wat de ander niet moet doen. Dat is een groot compliment en dat is ook hard nodig, want de klappen vallen bij jongeren. De woningen die er niet zijn voor jongeren, de beurzen werden afgeschaft voor jongeren

en dat leidde tot een generatie die we een pechgeneratie noemen, maar pech is iets dat je overkomt en dat was een bewuste politieke keuze van PvdA, VVD, D66 en GroenLinks om jongeren geen beurzen meer te geven. Het was geen pech, het was beleid. De vaste banen die we nodig hebben, die hebben jongeren nodig. Want banen zijn er, maar ze zijn in Nederland flexibeler dan elders. En die flexibiliteit, die moet de werkgever bieden en daar heeft de werknemer profijt van. Wij willen een samenleving waarin de mens gezien wordt voor wat ie is. En waar je, niet onmiddellijk na het verlaten van je school, maar wel na een jaar, de ambitie en mogelijkheid hebt om een vast contract te krijgen. Daar gaan we voor strijden. En het meest trots zijn we op de Kamerfractie. Stiekem is dit de minst ervaren fractie in Den Haag. We hebben een groter percentage nieuwe Kamerleden dan welke andere fractie dan ook. En ik ben zo trots dat niemand dat gezien heeft de afgelopen weken. Hier zit een aantal van de medewerkers. Dat waren er in december drie en dat zijn er nu dertig en nu worden dat er ongeveer vijftig. Zij zijn onze rots in de branding voor het maken van goede wetten, voor het contact leggen met de samenleving om onze idealen vorm te geven.

De samenleving waar we samen aan bouwen

Velen hebben hard gewerkt de afgelopen weken in de partij. We gaan een wetenschappelijk instituut opzetten, want de plannen om te regeren zijn ingewikkeld. Ronald Voorn gaat dat vormgeven. We hebben twaalf regiocoördinatoren en ik kwam stiekem al iemand tegen die regiocoördinator in Brussel wilde worden. NSC is niet van de Haagse postzegel, maar van de rest van het land, waar we het Nieuw Sociaal Contract gaan brengen voor heel Nederland. Want als het aan ons ligt en onze samenleving die ons voor ogen staat, bent u geen onzichtbaar algoritme meer met blinde invorderingsregels. U bent geen verzameling variabelen in een model. U bent

een mens van vlees en bloed. Net als de ambtenaren een mens van vlees en bloed zijn met wie u moet kunnen communiceren per brief of in persoon, als het erom gaat. Dat klinkt heel klein, maar het is de essentie van wat wij willen veranderen in het openbaar bestuur, dat u het recht heeft om, als er een besluit over u genomen wordt, met iemand te praten om te weten waar dat besluit vandaan komt. Om te weten, zelfs als het besluit door een computer genomen is, hoe u in dat model zit. U bent geen klant, u bent een burger, u participeert. U bent geen calculerende koopjesjager, u bent niet opportunistisch aan het shoppen. U neemt deel aan de samenleving en wij bouwen die samen.

Ik ga toch nog een paar open deuren intrappen. Het gaat niet goed met Nederland of met een steeds grotere groep in Nederland. Mensen die het eind van de maand niet halen. En het gaat niet goed met het openbaar bestuur. Dat waren onze twee drijfveren. De zorgvuldigheid is losgelaten, langetermijnvisie was een vies woord dat je niet mocht gebruiken. En crises stapelen zich op en dijen uit; ze worden groter en ze worden niet opgelost. Stikstof, migratie, wonen, bestaanszekerheid. Kan ik mijn rekeningen betalen? En dit alleen was de reden voor de aardverschuiving die wij op 22 november gezien hebben. De partijen die wonnen, die bekommerden zich om mensen. Die zagen de noden van mensen. De ene partij ziet dat op het platteland bij de boeren en de andere partij ziet dat bij mensen die werken en die het eind van de maand niet halen. En wij zien dat in de hele samenleving. Het was een schreeuw die gehoord moet worden en waar een deel van de Kamer nog steeds niet naar geluisterd heeft. Dat zullen wij wél doen, hoe wij ook politiek gaan bedrijven. Want de gevolgen van het negeren van de noden van de samenleving, de gevolgen van het slecht bestuur zijn voelbaar voor toeslagenouders waarbij

we elke integrale beoordeling opnieuw gaan doen. We beginnen weer opnieuw. De Groningers wier leven geruïneerd was, en er zal nog meer aan de oppervlakte komen, want de problemen die we hier bespreken, zijn dezelfde die we in 2017 en 2021 bij de formatie hadden. Ze worden alleen maar groter. De private winsten nemen toe, maar we hebben geen huizen. Het aantal mensen dat de school verlaat zonder te kunnen lezen neemt toe en we raken achterop in Europa bij de kwaliteit van onderwijs van leren lezen. We zullen af moeten van peperdure symptoombestrijding. We zullen af moeten van pleisters op wonden. We zullen vanuit onze diepgewortelde overtuigingen een aantal fundamentele hervormingen moeten doorvoeren op het bestaansminimum, op onderwijs, op bestuur. En daar gaan we voor. Die zullen we nemen vanuit de Kamer en die zullen we misschien nemen vanuit het kabinet.

Het falen van de overheid

Mag ik jullie nog wijzen op de parlementaire enquête? Iedereen denkt nu: een parlementaire enquête, daar hebben jullie er best wel wat van in Den Haag. De parlementaire enquête Fraude en Dienstverlening was één op één het boek 'Het Proces' van Kafka. Neem de heer El Bali. Je vindt hem in het verslag van de Fraude Commissie. Hij is een illustratie. U kent dat proces van Kafka misschien? "Iemand moest Josef K. belasterd hebben, want zonder dat hij iets slechts had gedaan, werd hij op een ochtend gearresteerd", is de beroemde openingszin van het boek. Er volgt een kafkaësk verhaal waar deze man nooit meer uit het web komt. En de heer El Bali had met hetzelfde te maken. Hij werd verdacht van fraude, moest horen van de klanten van zijn gastouderbureau van wie toeslagen waren stopgezet. Die kwamen woedend verhaal bij hem halen. Het was alleen niet duidelijk wat hij verkeerd zou hebben gedaan, hij kon zich ook niet verweren tegen wat hij verkeerd zou hebben

gedaan. Het fundament van de rechtsstaat werd geschonden. Hij kon niet in contact komen met de Belastingdienst. De situatie was te complex voor intermenselijk contact, want net als in het proces vroegen de instanties absurdistische hoeveelheden bewijsmateriaal, vog's van medewerkers van het gastouderbureau. Pas op de informatieavond van de GGD begon het hem te dagen: dit overkomt alleen ondernemers met wortels in het buitenland. Wat de heer El Bali overkwam, was niet het werk van een kwade genius. Het was het falen van de overheid op alle niveaus. Het was het falen van een uitvoeringsorganisatie, de Belastingdienst, die dertien wetten jarenlang overtrad. Het was het falen van bewindspersonen van alle politieke kleuren, die doof waren voor signalen. Het was het falen van de wetgever die eigenlijk geen goede wetten maakte. En het was het falen van de rechters bij de Raad van State die de wet fout interpreteerden, waardoor je door een fout van een paar euro in één keer soms € 10.000 moest terugbetalen terwijl dat niet in de wet stond. En die problemen zijn niet alleen niet opgelost, ze bestaan nog. En laat de conclusie van het rapport tot u doordringen. Dit kan morgen weer gebeuren, schrijft de commissie. Ik denk niet dat het morgen weer gebeurt. Ik denk dat het vandaag al gebeurt, hier en nu. Misschien heeft u het bij Op 1 gezien, het boek over de verkeersboetes. Marleen van Rooy, voormalig topambtenaar van Economische Zaken, beschrijft dat in haar boek De Boetefabriek. Honderdduizenden mensen hebben het geld voor de boete niet. De bedragen zijn hoog en worden door niet-betalen steeds hoger. Het levert veel geld op voor de schatkist, maar een betalingsregeling is niet mogelijk en schulden lopen op. Wat begint met een boete van € 200, eindigde vaak in de gevangenis. Natuurlijk moet je je aan de verkeersregels houden. Natuurlijk moet er een boete zijn, maar de overheid heeft niet het recht om mensen door het ijs te duwen.

Dames en heren, deze zaken raken mij. Persoonlijk kan het mij wat schelen of zaken worden opgelost of niet. En ik zag ook dat een aantal verhalen mensen raakten bij de deelsessie over bestaanszekerheid. In de Kamer zei ik dat ik witheet was na het toeslagenschandaal. Ik zeg u, dat was ik een aantal keren. Maar ik zeg ook, het was nodig. Want Kamervragen werden met een kluitje in het riet beantwoord. Alleen omdat ik witheet was, kwamen dingen boven tafel. Omdat ik met anderen samenwerkte, lukte het. Andere mensen noemen dat gevoelig. Nou, u ziet dagelijks in de journaals wat er gebeurt als leiders ongevoelig reageren. Ik ben niet van teflon. Ik hoef het ook niet te zijn, maar ik wil het ook niet zijn. Ik voel die pijn van mensen. Want als je van teflon bent en je voelt het niet, kun je daar niet op reageren. Sommige mensen noemen dat zacht, maar wij zullen wetten maken die ook een zachte kant kennen, waar compassie in zit, waar mededogen in zit en het recht op het maken van een vergissing.

De kern van de rechtsstaat

Om te voorkomen dat ik bij het congres van volgend jaar weer voorbeelden kan geven, zijn we hard aan het werk om het openbaar bestuur te hervormen. Om ervoor te zorgen dat dit soort fouten in de wetgeving niet meer kan plaatsvinden. Daarom willen wij dat Grondwettelijk Hof. We zijn het enige land in de EU waar wetten niet getoetst kunnen worden aan de grondwet, aan onze eigen grondrechten. En als die grondrechten zijn geschonden, wat is het dan logisch om ervoor te zorgen dat de burger ten opzichte van de overheid en de wetgever zijn recht veel beter kan halen? Dat is de kern van de rechtsstaat en dat gaan we doen. Want niet alleen de rechter moet het achteraf doen, maar wij moeten het in de Kamer ook veel beter vooraf doen. Daarom hebben we het initiatief genomen voor een grondwetcommissie. Die gaat

wetten toetsen of ze aan de grondrechten voldoen. Die gaat burgers beschermen en dat is onze kerntaak als politici. En dat zullen we ook doen in de Kamer: ons richten op kerntaken, goede wetgeving, goed bestuur en een uitvoering die niet perfect is, want dat zal dat niet worden en dat zijn wij zelf ook niet. Maar die wel streeft naar die menselijkheid. Dit is een kwestie van lange adem. Dit gaat geen vier jaar duren. Dit zal minstens twee termijnen duren, maar het zal Nederland grondig en goed veranderen. En die resultaten, die zijn er. Want die geweldige fractie die er nu een paar maanden zit, die heeft niet alleen gezorgd voor die grondwetcommissie - lange tijd onmogelijk gehouden. Wij hebben ook geleerd van eerdere fouten. U weet dat onder Natura2000-wetgeving heel kleine gebiedjes beschermd worden, waardoor er heel grote cirkels omheen liggen en gebieden op slot kwamen te zitten. Ja, wij zijn anders dan Finland, waar niemand woont maar waar voor dezelfde EU-wetten gelden. Daarom hebben we ook andere wetten nodig. En daarom hebben we tegen de natuurherstelverordening gestemd, maar ook in Europa rondgebeld, waardoor het voor het eerst gebeurde dat een Europese wet niet door kan gaan omdat wij vinden dat die niet door kan gaan. En dat is knap van nieuwe Kamerleden.

Casper heeft voorgesteld dat we een opt-out nemen op de asielregels van de Unie, net als het mooie land Denemarken. Het was het favoriete land van Jurre geloof ik en ik heb daar zelf ook fijn gewoond. En dat kan, zo'n opt-out als het niet lukt om goede Europese afspraken te maken. Het is leuk om te zien dat andere partijen dat nu allemaal in hun programma voor Europa opschrijven. Ik zou zeggen, kies het origineel. Misschien heeft u gezien hoe Agnes vecht voor betere pensioenen of Faith vecht voor een parlementaire mini-enquête op de jeugdzorg, waar grote schade is aangericht aan kinderen die opgesloten zijn. Daar worden nu eindelijk excuses

gemaakt, maar het systeem is niet uitgefaseerd. De pijn wanneer je met die jongeren spreekt, is groot en dat gaat door merg en been, teflon of niet. En daar blijven we voor vechten. We blijven vechten voor transparantie op Russisch geld. Wij blijven goede voorstellen doen. En wij zullen ook die goede voorstellen op het gebied van integriteit en transparantie doen.

Volkshuisvesting is een wettelijke taak

Laten we het thema woningmarkt pakken. Dat is geen woningmarkt, dat is volkshuisvesting. Dat is de grondwettelijke taak. Er is een diepe wooncrisis met zichtbare en onzichtbare gevolgen. Twee dagen geleden meldde het Sociaal Cultureel Planbureau dat de rijkste en armste Nederlanders elkaar steeds minder ontmoeten. Het woningtekort en de segregatie drijven ons uit elkaar en de effecten van het ontbreken van een dak boven je hoofd dat van jezelf is, waarvan je weet dat je er langere tijd kunt wonen en waarvan je weet dat je het kunt betalen, zijn nauwelijks te onderschatten. Dat valt niet in modellen uit te drukken. Het betekent: geen gezin kunnen stichten. Dat betekent: niet kunnen werken waar je wilt. Het betekent: niet uit elkaar kunnen gaan als je gescheiden bent. Om een voorbeeld te geven, want dit is niet abstract: vorig jaar hadden we het laagste aantal geboortes in Nederland sinds 1901. We hadden toen 5 miljoen inwoners en we hebben er nu 18 miljoen. Om u een idee te geven. Een peperduur huis betekent woonlasten die mensen in de armoede drukken en dat overkomt heel veel mensen in de middenklasse. Wonen is een grondrecht, het is geen luxe. Wij zullen dag in dag uit vechten om ervoor te zorgen dat de volkshuisvesting weer volkshuisvesting wordt. Dat we jongeren, ouderen en iedereen een plek kunnen geven in de sociale huur, de middenhuur, de vrije sector en vooral in betaalbare en goed geïsoleerde woningen.

Het is essentieel dat we dat samen doen. Daarom doe ik hier ook een oproep. We zullen moeten samenwerken met gemeentes. U zult initiatieven moeten nemen in uw eigen plek. Want zo zijn die woningbouwcorporaties ooit opgezet: als stichtingen of verenigingen met dubbeltjes en kwartjes in die tijd, omdat ook rond 1900 1 miljoen mensen in verkrotte woningen woonden. We hebben dit soort wooncrises vaker als land overleefd en dat kan nu ook. Ik roep hier de pensioenfondsen op die de grootste spaarpot van Nederland hebben om niet kleine beetjes geld uit te trekken, maar om het als een prioriteit te zien om betaalbare huurwoningen te bouwen. Want wat heb je aan een pensioen als je geen vaste woning hebt? Kom over de brug.

Werkgevers bouwden vroeger hele wijken voor hun personeel. Ziekenhuizen hadden verpleegstersflats en die wijken zijn vaak nog de mooiste wijken in de oude steden. Die kunt u hier zien. En werkgevers kunnen dat weer doen. We hoeven niet alleen maar te wachten op de overheid. En dan kijk ik naar een bedrijf als ASML dat hier uitbreidt. Top! Dat hier geweldige producten maakt. Top! Waarvoor de overheid zegt: wij zorgen ervoor dat er extra infrastructuur komt omdat er heel veel nieuwe banen komen. Prima. Maar waarom een bedrijf dat het meeste winst van Nederland maakt, een bedrijf dat een groot aantal expats heeft en mensen die gewoon goed verdienen -wat mag- aan de overheid vraagt om honderden miljoenen bij te dragen voor de huisvesting van deze mensen? Dat weet ik niet. Ik zou een ASML vragen: zorg er nou voor dat dat gedeelte voor jou is als bedrijf, zodat wij ook kunnen zorgen voor de mensen die het niet zo breed hebben.

We streven naar die andere maatschappelijke ordening. En weet u hoe ver we daarvan verwijderd zijn? Dat bedrijven niet eens de moeite nemen voor het afsluiten

van drinkwater om te kijken of de kinderen op dat adres wonen. Daar moet je dan voor naar de rechter. Denk even na. Drinkwater afsluiten? Werkelijk de meest basale behoefte. Nee, wij zullen streven naar die andere maatschappelijke ordening. En die ordening, die gaat diep. Folkert heeft voorgesteld deze week, dat we nu ook eens eindelijk de extra rijken gaan belasten. Mensen die in Monaco gaan wonen en daar helemaal geen belasting betalen, want de echte bovenlaag, zoals mevrouw Heineken, die betaalt heel weinig. Een veel lager percentage dan de gemiddelde Nederlander die heel hard werkt. Er mag meer eerlijkheid in komen, en wij zullen ervoor zorgen dat er meer eerlijkheid in komt.

Harde afspraken over de rechtsstaat

Dan kom ik bij de formatie. Al op de avond van de verkiezingsuitslag zei ik: “we zullen over onze schaduw heen moeten springen.” En wat volgde was geen gemakkelijk traject, dat is een understatement. Wij zagen die aardverschuiving. Wij zagen de noden van de samenleving. Wij zagen de roep van mensen om een eind te maken van naar binnen gerichte bestuurscultuur. Wij zagen de roep om grip op migratie te krijgen. Dat zie je in de verkiezingsuitslag, het ligt er dik bovenop. Een aantal mensen ziet dat nog steeds niet. Onze speerpunten zijn helder: goed bestuur, bestaanszekerheid, grip op migratie en de wooncrisis oplossen. Want het is misgegaan in de rechtsstaat en we willen dat herstellen. Maar vanwege die rechtsstaat en vanwege wat er misgegaan is en vanwege de partners met wie wij spreken, willen we eerst over de rechtsstaat spreken. En daarom hebben we in december en januari harde afspraken gemaakt over wat een rechtsstaat is en hoe we ons eraan houden. Dat zijn goede gesprekken geweest. Weinigen verwachtten dat we daartoe in staat waren, maar we maakten afspraken over de grondwet. Dat

we wetten en verdragen naleven, dat we rechterlijke uitspraken uitvoeren. Dat alle godsdiensten in Nederland, zoals het christendom en de islam, vallen onder de vrijheid van godsdienst in artikel zes van de Grondwet en dat je ook kritiek mag hebben. En dat was anders dan toen de regering in 2010 gevormd werd. Toen werd dit soort afspraken niet gemaakt, maar die kwamen er omdat u dat vroeg en wij dat met ons team deden. Dank voor die aansporing, wij zullen ons hieraan houden. En op dit punt: 0,0 concessies. En u vraagt zich af: dat lag toch allemaal al vast? Nou, na die dertien overtreden wetten door de Belastingdienst van de afgelopen jaren was er alle aanleiding om dit te doen. Met welke partij je ook ging praten. Natuurlijk wilden we de wetsvoorstellen van tafel hebben waarin stond dat je, als je een koran bezit, vijf jaar gevangenisstraf kunt krijgen. En al die wetsvoorstellen tegen de grondwet zijn ook van tafel. Want die rechtsstaat is kostbaar bezit. Het is niet iets abstracts voor de elite.

Voor de rechtsstaat moet je elke dag strijden

De schendingen van de rechtsstaat hebben de meest kwetsbaren in deze samenleving getroffen. Of ze in Groningen wonen of recht hadden op toeslagen, of ze boetes kregen of soms bij het UWV zijn of als jongere in de gevangenis zitten. Die hebben de prijs betaald voor onvoldoende bescherming van onze grondrechten. En daarom zullen die de rechtsstaat niet als een gegeven beschouwen, maar iets waar je dag in dag uit voor blijft strijden. Dat hoort bij ons DNA. Het was essentieel om dat goed te regelen. Vanaf 2021 zei ik al: "Zo'n minderheidskabinet of een extraparlamenteair kabinet, dat hebben we nodig." Want waarom hebben we dat nodig? Omdat altijd alles dichtgetimmerd was in een regeerakkoord. Het maakte niet uit wat er gebeurde, het regeerakkoord was heilig en werd uitgevoerd. Komt er een

coronacrisis? We voeren nog steeds elke regel van het regeerakkoord uit. Komt er een crisis met Rusland? We blijven het regeerakkoord uitvoeren. Jongens, de wereld verandert. Een akkoord op hoofdlijnen is wat je nodig hebt in een open democratie. Het is de zuurstof van de democratie. Een akkoord, een minderheidskabinet, wat we ook graag zouden willen, betekent dat je met een open houding moet uitleggen wat je doet. Dat is hoe wij democratie zien. En deze regering zal een minderheidsregering zijn in de Eerste Kamer.

Geen waterig compromis

En we herhaalden dit. En iedereen dacht dat wij zouden veranderen, maar de rest veranderde gelukkig. Want we hebben nu een afspraak over een extraparlementair kabinet. Dat betekent meer afstand tussen kabinet en parlement. Dat betekent dat alle vier de fractievoorzitters in de Kamer blijven zitten, omdat daar het politieke primaat zit. En het betekent dat de helft van de bewindspersonen van buiten zal komen. En het betekent dat we werken aan een beknopt regeerakkoord. En dat is een leuke uitdaging. Eddy, Nicolien en ik zitten er namens u, de NSC-kiezer, maar eigenlijk namens heel Nederland. Want artikel vijftig van de Grondwet zegt dat wij het hele Nederlandse volk vertegenwoordigen en we voelen die diepe verantwoordelijkheid voor het land. We zijn trouw aan onze grondslagen, onze waarden, onze standpunten en onze prioriteiten. We doen recht aan deze complexe verkiezingsuitslag, ook als de signalen meerduidelijk uitgelegd kunnen worden. Recht doen aan de wensen van de kiezer. Het is een morele plicht. Meer dan 1 miljoen mensen hebben ons als beweging op pad gestuurd omdat zij ons het vertrouwen hebben gegeven om een stuk van deze problemen op te gaan lossen. Dat is de grootste schat die we konden krijgen en we gaan niet voor een waterig compromis.

Beter bestuur en bestaanszekerheid zijn onontkoombaar

We gaan ervoor om de problemen samen op te lossen. Dat vereist een zorgvuldig proces en soms is dat heel ingewikkeld navigeren. Dat vind ik zelf soms ook wel lastig. Maar de eindbestemming van beter bestuur en de eindbestemming van bestaanszekerheid zijn wat ons betreft onontkoombaar. Die liggen vast. Het heeft NSC gebracht waar we nu staan. Wij vertelden constant hetzelfde verhaal, hetzelfde verhaal over de grondrechten die geborgd zijn. Hetzelfde verhaal over een nieuwe vorm van besturen waarover we nu al afspraken hebben gemaakt. Consistent en congruent. Dit is waar we voor staan. Dit is wat we al 2,5 jaar zeggen en we staan op het punt om dat ook anderen te laten vinden. En dat is het mooiste wat je kunt doen in Den Haag. De puzzel is nog niet gelegd. Na het debat schreef de Volkskrant: "Nu is het moment aangebroken dat de vier partijen moeten beslissen waar ze samen voor zijn." En ik kan me daar uitstekend in vinden. Wij gaan door en zo gauw het kan, zullen we weer bijeenkomsten organiseren, zoals we in Zwolle en in Woerden gedaan hebben. Om samen het gesprek aan te gaan over de afspraken die we maken. En ik dank jullie voor dat vertrouwen.

Europese verkiezingen gaan ergens over

De tijden zijn voorbij dat we konden zeggen: Europa is best belangrijk. Europa is ongelooflijk belangrijk. En zelfs de meest verstokte voorstander van een Nexit ziet nu in dat een Nexit niet de oplossing is voor de huidige grote problemen in Europa. Dat is grote winst, want die Europese verkiezingen, die gaan ergens over. Laat ik nog een keer de Deense filosoof Søren Kierkegaard citeren. "De tiran sterft en zijn heerschappij is voorbij. De martelaar sterft en zijn heerschappij begint." In Rusland is het duidelijk wie de tiran geworden is: Poetin. En martelaren heeft hij ook gemaakt:

Boris Nemtsov en zeer recentelijk Aleksej Navalny. Zijn dood is een illustratie van de straffeloosheid waarmee hij opereert in zijn eigen land en ver daarbuiten. En van zijn agressie tegen de oppositie en tegen de rest van Europa en de wereld. Maar ik geloof in die vrije geest van Navalny, van een dappere strijd tegen de dictatuur en corruptie, die je kan winnen op een moment dat we het niet verwachten.

Maar we hebben dit zien aankomen. Iedereen die dit pas in 2022 zag, heeft vijftien jaar lang lopen slapen. Al in 2008 organiseerde ik zelf een hoorzitting voor klokkenluiders voor de Raad van Europa. Dat deed ik in de Doema, het parlement van Rusland. En daar nodigde ik bijvoorbeeld Michail Trepasjkin uit, een oud KGB/FSB-agent. Die had onderzoek gedaan naar de bommen op flats in Rusland in 1999. Daarbij vielen 300 doden. Die hielpen Poetin aan de macht te komen. Die bommen waren volgens hem door de FSB geplaatst. We wisten het. We wisten het bij de invasie van de Krim. En ik ben toen zo boos geworden in de Raad van Europa -witheet zouden sommigen zeggen- dat ik een voorstel ingediend heb om de Russen het stemrecht te ontnemen. Dat is toen met krappe meerderheid aangenomen. Daar deden ook niet alle Nederlandse parlementariërs aan mee. De Russen zijn toen weggelopen. Ik heb zelf het onderzoek mogen doen voor de Raad van Europa naar de vliegcrash in Smolensk, waar de president van Polen omgekomen is in 2010. Dat betekende dat ik naar Rusland wilde reizen, maar ik mocht sinds die tijd daar niet meer naartoe en ergens ben ik daar niet rouwig om. Want er zijn mensen die wel teruggegaan zijn. Ik denk aan Vladimir Kara-Murza, die ging terug begin 2022 naar Moskou. Hij zit nu als meest prominente gevangene in een Russische goelag, 25 jaar lang. Iedereen zei: ga niet terug. Maar hij begreep dat hij daar moest zijn.

Het was op zijn aangeven dat ik het rapport schreef voor de Raad van Europa over de ongrondwettelijke wijze waarop Poetin de grondwet veranderde, waardoor hij tot 2036 president kan blijven. Dat was de overgang van een niet-perfecte democratie naar een autocratie. En we hadden het kunnen weten. En omdat wij niet naar deze moedige mensen geluisterd hebben, sturen we nu pantserhouwitsers en F-16's naar Oekraïne. Dat hadden we kunnen voorkomen. We hebben erop gegokt, we deden niks. Rusland houdt al decennia een stuk van Moldavië bezet, Transnistrië. Poetin voerde twee interne oorlogen tegen Tsjetsjenië. Men heeft gezien hoe Grozny helemaal platgebombardeerd is door hem. Hij viel Georgië binnen en houdt nog steeds Zuid-Ossetië en Abchazië bezet. Hij annexeerde de Krim. Hij viel de Donbas binnen waarbij ook de MH17 werd neergehaald en deed daarna de inval in Oekraïne. Die mensen in de Nederlandse politiek die denken dat Poetin zal ophouden als je hem een stuk van Oekraïne geeft, zijn zo naïef dat ik bijna niet zou willen weten hoe ik dat debat aanga. Dat gaat niet gebeuren. Dat is de reden waarom we misschien minder mooie tijden tegemoet gaan. Maar principes zijn belangrijk en we hebben denk ik veel te gemakkelijk meegedaan met de Nord Stream pijpleiding. We hebben te laat sancties tegen Rusland genomen. Nu betalen we daar de prijs voor en dat betekent dat we onze rug recht moeten houden. Dat we de Oekraïners zullen moeten helpen.

Wij staan als NSC voor een goede samenwerking met burens en bondgenoten op het gebied van veiligheid, maar ook op het gebied van interne markt. Want dat verenigde front is essentieel en ik ben er trots op, want NSC bestaat nu pas een half jaar en u weet wat kinderen van een half jaar allemaal kunnen.

Bestaanszekerheid en goed bestuur in Europa

Ons werk laat zien dat wij hetzelfde doen in Europa als wat wij hier in Nederland doen. Die bestaanszekerheid is in Brussel totaal verwaarloosd. Een groene transitie werd uitgerold zonder te kijken wat voor gevolgen dat had. De natuur moet beschermd worden en daar staan wij voor, zeg ik u. Maar de manier waarop het ging, heeft vele boeren in grote problemen gebracht. Wij zorgen ervoor dat die bestaanszekerheid ook een ijkpunt wordt in de Europese politiek. En het goede bestuur? Hetzelfde. Dirk gaf het al aan, we willen lid worden van de EVP, maar we hebben op dezelfde dag twee brieven geschreven naar de EVP. Eén brief met 'mogen we alsjeblieft lid worden' en een andere brief aan de voorzitter van de Europese commissie Ursula von der Leyen, om te zeggen: maar we bedoelen dat wij geen schulden gaan maken in Europa, want we zeggen dat we het allemaal voor onze kinderen doen, maar als wij grote schulden zoals het coronaherstelfonds aangaan, dan doen we onze kinderen groot verdriet. Het eerste Coronafonds werkte al niet, kijk naar de 600 miljoen fraude in Italië. Een nieuw groot schuldenproject gaan we ten koste van alles vermijden. Wij zullen ervoor zorgen dat de eurolanden opener zijn en we zullen ervoor zorgen dat de integriteit ook in Brussel, waar we omkoopschandalen gezien hebben van Qatar, misschien van Rusland, dat die ook daar beter geborgd is. We hebben een genuanceerd verhaal, maar een consistent verhaal. Want voor Europa geldt hetzelfde als voor onze nationale overheid. Wij zetten dus op dezelfde thema's in en dan maken wij moeilijke keuzes. Dan zeggen wij in de Tweede Kamer - en ik moet zeggen, Rutte dreigde geloof ik even met aftreden toen Isa dat probeerde - dat we met Bosnië-Herzegovina goed samenwerken als buur, maar dat dat land niet klaar is als kandidaat-lidstaat van de Unie. We deden hetzelfde wat we met een aantal andere staten gedaan hebben. Om geopolitieke redenen worden ze kandidaat

en daarna hebben we de problemen. We hadden Griekenland nooit tot de euro moeten toelaten en we weten dat we ook hier de fout maakten. Wij varen als een van de weinigen een rechte koers op dit moment. Wij zijn strikt en we zijn fair naar deze landen toe.

De Natuurherstelwet heb ik hier al genoemd. Als er een voorstel komt wat niet kan, dan kan het niet. Dat is waarom wij ons programma 'beperk en versterk' noemen. Kijk goed waar je het doet. En waar je het doet, doe je het goed en doe je het samen. Het staat er niet voor niks in alle talen op. Aan de Friese uitspraak waag ik mij niet. Gezien het aantal mensen dat hier opstond. Ja, want zelfs Folkert uit Amsterdam vond dat hij Fries was, zagen wij. En Matthijs, die in Enschede woont. Dus we hebben hier heel veel diepvriezen, maar dat zijn wèl andere diepvriezen dan ik in Den Haag bij de formatie heb. Dit zijn de diepvriezen die ik wel graag zie. *To strengthen and to limit*. Het is een thema, en u zult het zien, dat overgenomen gaat worden in Europa. *Mark my words*. Het is een genuanceerd verhaal. Het is niet een soort heldenverhaal, zoals mensen zeiden: als we alle macht in Europa doen, wordt het beter. Nee, dat gaat niet werken. Maar zonder Europa, en u noemde het al met de pakketten met drama's die de Brexit gebracht heeft, wordt het ook helemaal niks. Ik citeer Tolkien hier maar: *all we have to decide is what to do with the time that is given to us*. We hoeven het niet groots te doen, maar we moeten precies doen wat voor ons ligt. Dat betekent op dit moment de NAVO versterken. Het staat in ons programma. Dat gaat niet over de Europese verkiezingen, maar het is een programma wat we met Europa's continent willen. Met Finland erbij, met Zweden erbij. En Finland weet wat het betekent als Rusland binnenvalt. Kijkt u maar wat er gebeurde in de Tweede Wereldoorlog. Want de veiligheid, de vrijheid en de bescherming die wij sinds 1945 eigenlijk *for granted*

genomen hebben, is dat niet langer. Wij zullen daarmee moeten leven. En wij zullen maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat die veiligheid gegarandeerd blijft. We steunen Oekraïne. We willen een Europese defensienorm. We zorgen voor goede samenwerking in de NAVO. We zorgen dat we onze productie van munitie opschalen. Niet omdat we het zinnig vinden, maar omdat we een onzinnige oorlog willen voorkomen en vermijden. Daarvoor zullen we ook in Europa actie ondernemen. En ik wil benadrukken dat hulp aan Oekraïne niet alleen militaire hulp is, het betekent ook het opvangen van mensen die gevlucht zijn. Dat geldt ook zeker voor politieke vluchtelingen die naar Nederland komen. Die individueel in hun thuisland vervolgd worden vanwege bijvoorbeeld hun geloof of als politieke tegenstander. We zijn kritischer bij asielaanvragen uit veilige landen. Die zijn kansarm en worden in beginsel geweerd. Ook daar, streng en rechtvaardig. Dat is de enige manier om draagvlak en eerlijkheid in het migratiebeleid te behouden. Maar voor die mensen die denken dat migratiebeleid alleen over asielzoekers gaat, die moeten niet vergeten dat de grote migratiestroom nog altijd arbeidsmigratie is. En ook daar zullen we maatregelen nemen. En studiemigratie, ook dat is heel nodig. Misschien heeft u gezien dat de Britten uit Erasmus gestapt zijn. Nou, dan is Nederland nog het enige land zo ongeveer naast Ierland dat in het Engels onderwijs verschaft. Wilt u denken wat er gaat gebeuren de komende jaren?

We mogen ook trots zijn op onze eigen taal. Ik kom zelf uit Twente. En onze geweldige streektaal. Trouwens Hildebrand, foutje dat dat niet in het Twents vertaald was, dat verkiezingsprogramma. Dat wordt nog wel rechtgezet neem ik aan. Een streektaal is een streektaal omdat die niet in de cultuur en het onderwijs gebruikt wordt. Dat is waar het Fries keihard voor vecht om het in het onderwijs en de

cultuuruitingen te blijven gebruiken. Een levende taal. En als wij het Nederlands niet meer zouden gebruiken in de cultuur en niet meer zouden gebruiken in het onderwijs, dan wordt het een streektaal en daar zullen wij dwars voor liggen.

In een vaste koers de toekomst tegemoet

Wij zullen op subsidiariteit letten. Het is een duur woord. Het betekent als je het hier lokaal kunt, moet je het niet Europees regelen. *Less is more*. We zorgen voor die focus en dat gaan we toetsen bij elk voorstel dat komt. En o ja, de afgelopen regering die er nu nog iets te lang zit, heeft een aantal keren als de Tweede Kamer zei: “Stem tegen een wetsvoorstel”, in Brussel voor het wetsvoorstel gestemd.

Wij willen wettelijk vastleggen dat dat niet meer kan. De macht ligt bij de Tweede Kamer. We zullen opletten bij de Europese economische stabiliteit met gezonde overheidsfinanciën, minder bemoeienis met pensioenen, solide financiële basis, geen transferunie. We letten op bij het goede bestuur, zoals ik u gezegd heb, want daar kan Europa ook nog wel een paar stappen maken. En we letten op bij de Natuurherstelwet en bij stikstof, waarbij ik u wel zeg: ook al krijgen we overal in Brussel onze zin, dan nog zullen we ook in Nederland maatregelen moeten nemen. Natuur is essentieel, maar we zullen erop letten dat die sector die essentieel is voor de bestaanszekerheid, die ons voedsel verbouwt en produceert, dat daar plek voor blijft in Nederland.

Dames en heren, ik heb het eerder gedaan vandaag, Søren Kierkegaard citeren, maar ik doe het nog een keertje. Ik sluit mijn verhaal graag af met een wat langer citaat van hem en sommigen van u zullen het herkennen. En als u het herkent, dan ben ik alleen maar blij.

“Hoe moeten wij de toekomst dan tegemoet gaan? Wanneer een zeeman op volle zee is, wanneer alles om hem heen verandert, wanneer golven geboren worden en weer sterven, dan richt hij zijn blik niet omlaag naar de golven. Want die golven die veranderen. Hij kijkt omhoog naar de sterren. En waarom? Omdat die betrouwbaar zijn. Zoals ze er nu staan, stonden ze er voor onze voorouders en zo zullen ze er staan de komende generaties en geslachten. Waarmee overwin je dus het veranderlijke? Met het eeuwige”.

En die zeeën, die gaan hoog. Zowel in Nederland als in Europa. U voelt de onrust, u voelt de geopolitieke onrust, maar ook de onrust over bestaanszekerheid. U voelt die oorlog. En dan helpt slechts één zaak: niet dobberen op de golven, meedeinen met elke golf van onvrede. Wat helpt, is het uitzetten van een vaste koers. Die vaste koers, die hebben wij als nieuwe partij gevonden. We hebben de haven pas net verlaten. We zijn nog niet eens op volle zee, maar onze koers is duidelijk. U kunt op ons rekenen.

Dank u wel.

Samenvatting

Samen bouwen aan de samenleving

Op 6 april 2024 hield Nieuw Sociaal Contract in Breda het eerste ledencongres. Leden waren in groten getale aanwezig om mee te praten over de thema's Goed Bestuur, Bestaanszekerheid, Zorg, Klimaat, Europa en Wonen. Leden konden hun vragen en input neerleggen en ideeën uitwisselen, wat als basis dient om te komen tot betere inzichten en oplossingen, maar ook om elkaar te inspireren. Zo wordt er samen gebouwd aan de samenleving. Daarnaast werden het verkiezingsprogramma NSC Europa en de kandidaten definitief vastgesteld. Pieter Omtzigt sprak tijdens deze bijeenkomst.

De mens als persoon staat centraal

In het wereldbeeld dat NSC uitdraagt, staat de mens als persoon centraal. Niet de protocollen en procedures, maar de persoonlijke betrokkenheid en participatie bepalen de omgang met elkaar. NSC gaat uit van mensen en haalt kennis op in de samenleving om een nieuwe balans te vinden en problemen in Nederland op te lossen.

De gevolgen van slecht bestuur

Vanuit onze diepgewortelde overtuigingen moeten we een aantal fundamentele hervormingen doorvoeren voor bestaanszekerheid, bij onderwijs, op bestuur. Denk aan het toeslagenschandaal, het aardbevingsgebied in Groningen en zich opstapelende boetes, waardoor mensen die het niet kunnen betalen door het

ijs zakken. Pieter Omtzigt is gevoelig voor deze zaken. Hij was witheet na het toeslagenschandaal en door met anderen samen te werken, kwamen dingen boven tafel. “Ik ben niet van teflon”, zegt Pieter. “Ik wil het ook niet zijn. Ik voel die pijn van mensen. Als je van teflon bent en je voelt het niet, kun je daar niet op reageren.”

De kern van de rechtsstaat

NSC is hard aan het werk om het openbaar bestuur te hervormen en wil een Grondwettelijk Hof. Nederland is het enige land in Europa waar wetten niet door de rechter getoest kunnen worden aan de grondwet, aan onze eigen grondrechten. Als die grondrechten zijn geschonden, dan is het logisch dat niet alleen de overheid zijn recht kan halen, maar de burger ook ten opzichte van de overheid. Dat is de kern van de rechtsstaat en dat gaan we doen. Ook in de Kamer gaan we ons richten op kerntaken, goede wetgeving, goed bestuur en een uitvoering die niet perfect is, maar die wel menselijk is en in staat is fouten netjes recht te zetten.

Volkshuisvesting is een grondwettelijke taak

Het thema woningmarkt gaat over volkshuisvesting, dat is de grondwettelijke taak. Er is een diepe wooncrisis met zichtbare en onzichtbare gevolgen. Het woningtekort en de segregatie drijven ons uit elkaar en de effecten van het ontbreken van een dak boven je hoofd dat van jezelf is, zijn nauwelijks te onderschatten. Wonen is een grondrecht, geen luxe. Wij zullen vechten om ervoor te zorgen dat de volkshuisvesting weer volkshuisvesting wordt. Dat we jongeren, ouderen en iedereen een plek kunnen geven in de sociale huur, de middenhuur, de vrije sector en vooral in betaalbare en goed geïsoleerde woningen. Het is essentieel dat we dat samen doen met gemeentes, woningbouwcorporaties, pensioenfondsen en werkgevers.

Harde afspraken over de rechtsstaat

De schendingen van de rechtsstaat hebben de meest kwetsbaren in deze samenleving getroffen. Het is misgegaan in de rechtsstaat en we willen dat herstellen. Aan het begin van de formatie wilden we eerst over de rechtsstaat spreken: wat een rechtsstaat is en hoe we ons eraan houden. Dat waren goede gesprekken. We maakten afspraken over de grondwet en grondrechten, dat we wetten en verdragen naleven, dat we rechterlijke uitspraken uitvoeren. Dat alle godsdiensten in Nederland, zoals het christendom en de islam, vallen onder de vrijheid van godsdienst en dat je ook kritiek mag hebben.

Europese verkiezingen gaan ergens over

Europa is ongelooflijk belangrijk, samenwerking is essentieel om problemen op te lossen. NSC staat voor een goede samenwerking met burens en bondgenoten op het gebied van veiligheid, maar ook op het gebied van interne markt. De veiligheid, vrijheid en bescherming die wij sinds 1945 eigenlijk *for granted* genomen hebben, is dat niet langer. Wij zullen maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat die veiligheid gegarandeerd blijft. We steunen Oekraïne met militaire hulp en vangen mensen op die gevlucht zijn. Dat geldt ook zeker voor politieke vluchtelingen. We willen een Europese defensienorm en de NAVO versterken. Want dat verenigde front is essentieel, met de agressie van Poetin op ons continent.

In Brussel is bestaanszekerheid verwaarloosd. Een groene transitie werd uitgerold zonder te kijken wat voor gevolgen dat had voor burgers en bedrijven. De natuur moet beschermd worden, maar de manier waarop heeft vele boeren in grote problemen gebracht. Wij zorgen ervoor dat die bestaanszekerheid ook een ijkpunt wordt in de Europese politiek. En dat geldt ook voor goed bestuur.

msc